पवनाश पुंस्त्री॰ पवनमश्नाति अश—अण् उप॰स॰। १सर्पे स्त्रियां जातित्वात् ङीष्। २वायुभक्षके त्रि॰ हला॰।

पवनाशनाश पु॰पवनः अशनमस्य पवनाशनं सर्पमश्नाति अश-अण्। १गरुड़े २मयूरे हला॰स्त्रियां जातित्वात् ङीष्।

पवनेश्वर न॰पवनेन स्थापित ईश्वरः ईश्वरलिङ्गम्। काशीस्थे शिवलिङ्गभेदे काशीख॰ १३अ॰।

पवनेष्ट पु॰ पवने पवनवृद्धौ इष्टः। महानिम्बे रत्नमा॰।

पवनोम्बुज न॰ पवनं पवित्रमम्बुजमिव पृषो॰। परूषफले शब्दच॰ पवनाम्बुजमित्येव तत्र पाठः साधुः।

पवमान पु॰ पू—ताच्छील्ये चानश्। १वायौ अमरः २गार्हपत्येऽग्नौ "अथ यः पवमानस्तु निर्मथ्योऽग्निः स उच्यते। स च वै गार्हपत्योग्निः प्रथमो ब्रह्मणः सुतः" मत्स्यपु॰ ७८अ॰। ३सोमे च तदधिकृत्य प्रवृत्तं सूक्तम् अण्। पावमान सोमदेवताके सूक्तभेदे तानि च सूक्तानि ऋ॰ ९ १सूक्तावधि षट्षष्टिसूक्तात्मकानि स्वादिष्ठयेत्यादिकानि हिन्वन्तीत्याद्यन्तानि।

पवमानात्मज पु॰ ६त॰। वह्निभेदे "पवमानात्मजो वह्निर्हव्यवाहन उच्यते" मत्स्यपु॰ ४८अ॰। तस्य "वायोरग्निः" इति श्रुतेर्वायुजत्वात्तथात्वम्। [रिकेय तदपत्ये पुंस्त्री॰।

पवष्टुरिक पु॰ ऋषिभेदे तस्यापत्यम् शुभ्रा॰ ढक्। पावष्टु-

पवाका स्त्री पू—आक। वात्यायाम् उज्ज्वलदत्तः।

पवि पु॰पू—शोधे इ। १वज्रे अमरः २वाचि स्त्री निघण्टुः।

पवित त्रि॰ पूङ् शोधे "पूङश्च" पा॰वा इट्। "पूङः क्त्वा च" पा॰ न कित्त्वम्। १पवित्रे २मरिचे न॰ राजनि॰।

पवित्र पु॰न॰ पूयते आज्यमनेन पू—करणे इत्र। १आज्यसंस्कारके २कुशद्वये उत्पवनशब्दे तल्लक्षणं ११२३पृ॰ दर्शितम् "अनन्तर्गर्भिणं साग्रं कौशं द्विदलमेव च। प्रादेशमात्रं विज्ञेयं पवित्रं यत्र कुत्रचित्" कर्मप्र॰। २अनामिकावेष्टने पवित्रतासाधके द्रव्ये च ३यज्ञोपवीते त्रिका॰ पवित्रारोपणशब्दे दृश्यम्। ४विष्णौ "पवित्रं मङ्गलं परम्" विष्णुसं॰। ५वर्षणे ६ताम्रे ७पयसि न॰मेदि॰। ८घर्षणे न॰ विश्वः ९अर्घ्योपकरणे हेमच॰। १०घृते ११मधुनि च राजनि॰। १२तिलवृक्षे १३पुत्रजीववृक्षे पु॰ राजनि॰ १४व्रतशौचादिना १५शुद्धे त्रि॰ अमरः। १६तुलस्यां स्त्री शब्दमा॰ १७नदीभेदे हेमच॰ १८हरिद्रायाम् १९अश्वत्थवृक्षे च स्त्री राजनि॰।

पवित्रक पु॰ पवित्रमिव कायति कै—क स्वार्थे क, संज्ञायां कन् वा। १पवित्रशब्दार्थे २अश्वत्थवृक्षे ३उदुम्बरवृक्षे ४कुशे ५दमनकवृक्षे राजनि॰ ६शणमूत्रनिर्मिते जाले मत्स्यधारणसाधने द्रव्यभेदे न॰ अमरः।

पवित्रधान्य न॰ नित्यकर्म॰। यवे राजनि॰।

पवित्रारोप(ह)ण न॰ ६त॰। विष्णुप्रभृतिदेवसम्प्रदानके यज्ञोपवीतदाने देवभेदेन तिथिभेदादौ तद्दानप्रकारश्च हेमा॰ व्र॰ विष्णुरहस्ये उक्तो यथा

"तस्माद्भक्तिसमायुक्तैर्नरैर्विष्णुपरायणैः। वर्षे वर्षे प्रकर्त्तव्यं पवित्रारोपणं हरेः। श्रावणस्य सिते पक्षे कर्कटस्थे दिवाकरे। द्वादश्यां वासुदेवस्य पवित्रारोपणं स्मृतम्। सिंहस्थे वा रवौ कार्य्यं कन्यायान्तु गतेऽथ वा। तस्यामेव तिथौ सम्यक् तुलास्थे न कथञ्चन। विष्णोरुद्रस्य सूर्य्यस्य विरिञ्चेः षण्मुखस्य च। देव्यागणाधिनाथस्य मातॄणां धनदस्य च। पवित्रारोपणं कार्य्यमन्येषाञ्च यथाविधि। अकृत्वा फलहानिः स्यात् संवत्सरकृतार्चनात्। सर्वेषान्तु महत् पुण्यं पवित्रारोपणे कृते। तिथयस्तत्त्वविन्यासाः पृथगुक्तास्तपोधन!। प्रतिपद्धनदस्योक्ता पवित्रारोपणे तिथिः। श्रिया देव्या द्वितीया तु तिथीनामुत्तमा तिथिः। तृतीया तु भवान्यास्तु चतुर्थी तत्सुतस्य तु। पञ्चमी नागराजस्य षष्ठी प्रोक्ता गुहस्य च। सप्तमी भास्करे प्रोक्ता दुर्गायाश्चाष्टमी स्मृता। मातॄणां नवमी प्रोक्ता दशमी वासुकेः स्मृता। एकादशी ऋषीणान्तु द्वादशी चक्रपाणिनः। त्रयोदशी ह्यनङ्गस्य शिवस्योक्ता चतुर्दशी। मम देवमुनिश्रेष्ठ! पौर्णमासी तिथिः स्मृता। यथोक्ताः शुक्लपक्षे तु तिथयः श्रावणस्य च। सर्वेषामेव देवानां तथा कार्य्यं यथाविधि। प्रथमं दर्भसूत्रन्तु पद्मसूत्रं ततःपरम्। ततः क्षौमं सुपुण्यं स्यात् पट्टसूत्रं ततः परम्। शुचि कार्पाससूत्रेण निर्मितं वा शुभाशुभम्। शुचिर्भूत्वा शुचौ देशे कारयीत प्रयत्नतः। तद्विधानोपयुक्तन्तु यथोक्तफलदायकम्। कन्या कर्त्तयते सूत्रं नारी वाथ पतिव्रता। विधवा साधुशीला वा सूत्रमेतत्तु कर्त्तयेत्। केशयुक्तं क्षतं दग्धं मद्यरक्तादिदूषितम्। मलिनं नीलरक्तं वा प्रयत्नेन विवर्जयेत्। यथोक्तं सूत्रमादाय त्रिगुणं त्रिः प्रयोजयेत्। पवित्रं तेन कुर्वीत कनिष्ठोत्तममध्यमम्। कनिष्ठं तन्तुभिर्ज्ञेयं सप्तविंशतिभिः शुभम्। मर्त्त्यलोके तु तत्कीर्त्तिसुखायुर्द्धनपुत्रदम्। चतुःपञ्चाशता ज्ञेयं तन्तूनां मध्यमं परम्। दिव्यभोगावहं पुण्यं स्वर्गावाससुखप्रदम्। उत्तमं